

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ภูมิศาสตร์

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สาระภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ผู้เรียบเรียง

ดร.ชุติพงศ์ ร่มสนธิ์

วท.บ. (ภูมิศาสตร์), วท.ม. (การจัดการลุ่มน้ำและสิ่งแวดล้อม),
ปร.ด. (ปฐพีวิทยา)

ผศ.วสวัตดี วงศ์พันธุ์เศรษฐ์

วท.ม. (ภูมิศาสตร์), ศษ.บ. (สังคมศึกษา)

ผู้ตรวจ

รศ. ดร.สิริกร กาญจนสุนทร

วท.บ. (ภูมิศาสตร์), วท.ม. (ภูมิศาสตร์), พธ.ด. (การพัฒนาสังคม),
Certificate (Remote Sensing), Certificate (Geo-informatics)

ผศ. ดร.ภราดร กาญจนสุนทร

ปร.ด. (การใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน),
วท.ม. (ภูมิสารสนเทศ), วศ.บ. (วิศวกรรมอุตสาหการ)

ผศ.จิตรภาณ สุนทร

อ.บ. (ภูมิศาสตร์), วท.ม. (ภูมิศาสตร์)

บรรณาธิการ

ดร.พิทักษ์ เผือกมี

ศษ.บ. (สังคมศึกษา), ศษ.ม. (การสอนสังคมศึกษา), ปร.ด. (สังคมวิทยา)

จัดพิมพ์โดย บริษัท สำนักพิมพ์เอมเพนธ์ จำกัด

❶ **ฝ่ายการตลาด, ฝ่ายผลิตและจัดส่ง, ฝ่ายการเงินและบัญชี :**
๖๙/๑๐๙ หมู่ ๑ ซ.พระแม่การุณย์ ต.บ้านใหม่ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี ๑๑๑๒๐
โทร. ๐ ๒๕๕๔ ๔๔๔๔, ๐ ๒๕๕๔ ๔๔๔๓, ๐ ๒๕๖๑ ๔๕๕๐-๒
โทรสาร ๐ ๒๕๖๑ ๔๕๕๓, ๐ ๒๕๕๒ ๒๓๑๓

❷ **ฝ่ายวิชาการ :**
๘๗/๑๒๒ ถนนเทศบาลสมณะศรี แขวงตลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐
โทร. ๐ ๒๕๕๔ ๔๔๔๔-๒๐, ๐ ๒๕๕๓ ๘๖๖๔-๕ โทรสาร ๐ ๒๕๕๐ ๒๕๒๓

ปีที่พิมพ์ ๒๕๖๔
พิมพ์ครั้งที่ ๑
จำนวน ๓,๐๐๐ เล่ม
ISBN : 978-616-07-2853-4
ราคา ๕๕ บาท
สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ
ลิขสิทธิ์เป็นของบริษัท สำนักพิมพ์เอมเพนธ์ จำกัด

คำนำ

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม **ภูมิศาสตร์** ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ เล่มนี้ จัดทำตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สาระภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ โดยใช้ตัวชี้วัดชั้นปี ได้แก่ ตัวชี้วัดระหว่างทางและตัวชี้วัดปลายทาง ซึ่ง**ตัวชี้วัดระหว่างทาง** พิมพ์ด้วยตัวอักษรสีเขียว และ**ตัวชี้วัดปลายทาง**พิมพ์ด้วยตัวอักษรสีชมพู เป็นวิชาที่ว่าด้วยการสร้างความรู้ ความเข้าใจเรื่องลักษณะทางกายภาพของภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมต่อการตั้งถิ่นฐานและการย้ายถิ่นฐาน และการจัดการสิ่งแวดล้อมในชีวิตประจำวัน มีการปรับปรุงเนื้อหาและสอดแทรกความรู้ใหม่ ๆ ทางภูมิศาสตร์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วย**กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)** ซึ่งเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะพื้นฐานทางภูมิศาสตร์ โดยเป็นกิจกรรมที่ต้องการเชื่อมโยงให้ผู้เรียนได้มองเห็นสภาพแวดล้อมใกล้ตัว ปัญหาของชุมชน สังคม หรือประเทศชาติ และแนวทางป้องกันแก้ไข นับเป็นการเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้ไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาหรือใช้ในสถานการณ์ใหม่ ๆ ที่จะเกิดในโลกอนาคตได้ ซึ่งเป็นสมรรถนะสำคัญในศตวรรษที่ ๒๑

ผู้เรียบเรียงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียนเล่มนี้จะมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาแบบองค์รวมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ อีกทั้งอำนวยความสะดวกต่อครูผู้สอนที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพและบรรลุเป้าหมายของหลักสูตร

ฝ่ายวิชาการ บริษัท สำนักพิมพ์เอมพันธ์ จำกัด

มาตรฐาน ส ๕.๑ เข้าใจลักษณะทางกายภาพของโลกและความสัมพันธ์ของสรรพสิ่ง ซึ่งมีผลต่อกัน ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหา วิเคราะห์ และสรุปข้อมูลตามกระบวนการทางภูมิศาสตร์ ตลอดจนใช้ภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ส ๕.๑ ป.๕/๑ สืบค้นและอธิบายข้อมูลลักษณะทางกายภาพในภูมิภาคของตนด้วยแผนที่และรูปถ่าย	ลักษณะทางกายภาพในภูมิภาคของตน
ส ๕.๑ ป.๕/๒ อธิบายลักษณะทางกายภาพที่ส่งผลต่อแหล่งทรัพยากรและสถานที่สำคัญในภูมิภาคของตน	ลักษณะทางกายภาพที่ส่งผลต่อแหล่งทรัพยากรและสถานที่สำคัญในภูมิภาคของตน

มาตรฐาน ส ๕.๒ เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วิถีการดำเนินชีวิต มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ส ๕.๒ ป.๕/๑ วิเคราะห์สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อลักษณะการตั้งถิ่นฐานและการย้ายถิ่นของประชากรในภูมิภาคของตน	สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อลักษณะการตั้งถิ่นฐานและการย้ายถิ่นของประชากรในภูมิภาคของตน
ส ๕.๒ ป.๕/๒ วิเคราะห์อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่ก่อให้เกิดวิถีการดำเนินชีวิตในภูมิภาคของตน	อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่ก่อให้เกิดวิถีการดำเนินชีวิตในภูมิภาคของตน
ส ๕.๒ ป.๕/๓ นำเสนอตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นผลจากการรักษาและทำลายสิ่งแวดล้อม และเสนอแนวทางในการจัดการสิ่งแวดล้อมในภูมิภาคของตน	● ผลจากการรักษาและการทำลายสิ่งแวดล้อมในภูมิภาคของตน ● แนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมในภูมิภาคของตน

ตารางแสดงโครงสร้างเนื้อหาและความสอดคล้องกับสาระ มาตรฐาน และตัวชี้วัดชั้นปี

หน่วยการเรียนรู้ที่	โครงสร้างเนื้อหา	ความสอดคล้องกับสาระ มาตรฐาน และตัวชี้วัดชั้นปี				
		สาระที่ ๕				
		มฐ. ส ๕.๑		มฐ. ส ๕.๒		
		๑	๒	๑	๒	๓
๑	ภูมิภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย	✓	✓			
๒	อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติต่อการตั้งถิ่นฐานและย้ายถิ่นในภูมิภาค			✓		
๓	อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติต่อการดำเนินชีวิตและการจัดการสิ่งแวดล้อม				✓	✓

แนะนำหนังสือเรียน

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม **ภูมิศาสตร์** ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ เล่มนี้ มีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

ตัวชี้วัด

กำหนดสิ่งที่นักเรียนควรรู้ ควรทำได้ และคุณลักษณะที่พึงเกิดขึ้นกับนักเรียนตามเป้าหมายของหลักสูตร โดยแบ่งเป็น **ตัวชี้วัดระยะทาง** และ **ตัวชี้วัดปลายทาง**

สาระการเรียนรู้

เป็นขอบข่ายเนื้อหาสาระที่นักเรียนจะได้เรียนในหน่วยการเรียนรู้

ปัญหาที่ถกเถียง

เป็นการนำเสนอปัญหาที่สามารถพบเห็นหรือสอดคล้องในชีวิตประจำวัน โดยใช้ภาพเหตุการณ์ แล้วตั้งคำถามกระตุ้นการเรียนรู้ ซึ่งต้องเป็นคำถามปลายเปิด เพื่อให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์หาคำตอบด้วยตัวเอง

แนวคิดสำคัญ

เป็นความคิดสำคัญซึ่งเป็นแนวในการผูกเรื่องหรือความคิดที่สอดแทรกอยู่ในเนื้อหาสาระการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้

รอบรู้ภูมิศาสตร์

เป็นการสอดแทรกความรู้ มุมมอง แนวคิดที่ทันสมัย ในประเด็นที่สัมพันธ์กับเนื้อหา ซึ่งนักเรียนและครูผู้สอนสามารถนำไปปรับใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย เพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้แก่นักเรียน

การนำเสนอเนื้อหา

เป็นการนำเสนอเนื้อหาโดยมีภาพและการบรรยายประกอบ และมีการนำเสนอในรูปแบบอินโฟกราฟิก (Infographic) เพื่อให้นักเรียนเข้าใจง่าย และมีกิจกรรมคำถามเพื่อพัฒนาการคิดของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

สรุปสาระสำคัญ

การสรุปสาระสำคัญท้ายหน่วยการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเข้าใจได้ง่าย และสามารถใช้เทคโนโลยี QR Code เพื่อให้เข้าถึงและรับชมภาพกราฟิกเคลื่อนไหว (Motion Graphic) ได้

กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

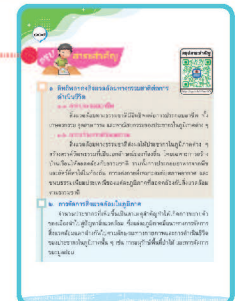
เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ต้องการฝึกให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงเหมือนกับในชีวิตจริงอย่างมีระบบ โดยมีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ๔ ขั้นตอน

คำถามพัฒนาทักษะการคิด

เป็นคำถามที่ใช้ทบทวนความรู้ความเข้าใจของนักเรียนเกี่ยวกับเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้ โดยการให้ตอบคำถามพัฒนาทักษะการคิดที่ช่วยส่งเสริมทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน

สร้างเสริมทักษะด้านภูมิศาสตร์โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning)

เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่นำความรู้และทักษะที่ได้เรียนรู้มาทำเป็นโครงงาน โดยมีขั้นตอนการจัดกิจกรรม ๖ ขั้นตอน

สารบัญ

หน่วยการเรียนรู้ที่

๑

ภูมิภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย.....

๑

- ๑. ภูมิภาคของประเทศไทย ๒
- ๒. ลักษณะทางกายภาพของภาคเหนือ ๙
- ๓. ลักษณะทางกายภาพของภาคตะวันตก ๑๙
- ๔. ลักษณะทางกายภาพของภาคกลาง ๒๖
- ๕. ลักษณะทางกายภาพของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๓๓
- ๖. ลักษณะทางกายภาพของภาคตะวันออก ๔๑
- ๗. ลักษณะทางกายภาพของภาคใต้ ๔๗
- สรุปสาระสำคัญ ๕๔
- กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ๕๖
- คำถามพัฒนาทักษะการคิด ๕๖

หน่วยการเรียนรู้ที่

๒

อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมทาง
ธรรมชาติต่อการตั้งถิ่นฐาน
และย้ายถิ่นในภูมิภาค

๕๗

- ๑. สิ่งแวดล้อมกับการตั้งถิ่นฐาน ๕๙
- ๒. สิ่งแวดล้อมกับการย้ายถิ่น ๖๗
- สรุปสาระสำคัญ ๗๓
- กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ๗๔
- คำถามพัฒนาทักษะการคิด ๗๔

หน่วยการเรียนรู้ที่

๓

อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมทาง
ธรรมชาติต่อการดำเนินชีวิต
และการจัดการสิ่งแวดล้อม

๗๕

๑. อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติต่อการดำเนินชีวิต ๗๖
๒. การจัดการสิ่งแวดล้อมในภูมิภาค ๙๙
 - สรุปสาระสำคัญ ๑๐๔
 - กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ๑๐๕
 - คำถามพัฒนาทักษะการคิด ๑๐๕

สร้างเสริมทักษะด้านภูมิศาสตร์โดยใช้โครงงานเป็นฐาน
(Project-Based Learning) ๑๐๖
บรรณานุกรม ๑๐๗

หน่วยการเรียนรู้ที่

๑

ภูมิภาคต่าง ๆ
ในประเทศไทย

เขาตูปู หรือ เกาะตูปู ในเขต
อุทยานแห่งชาติอ่าวพังงา จังหวัดพังงา

ตัวชี้วัด

ส ๕.๑ ป.๕/๑ สืบค้นและอธิบายข้อมูลลักษณะทางกายภาพในภูมิภาคของตนด้วยแผนที่และรูปถ่าย
ส ๕.๑ ป.๕/๒ อธิบายลักษณะทางกายภาพที่ส่งผลต่อแหล่งทรัพยากรและสถานที่สำคัญในภูมิภาคของตน

สาระการเรียนรู้

๑. ภูมิภาคของประเทศไทย
๒. ลักษณะทางกายภาพของภาคเหนือ
๓. ลักษณะทางกายภาพของภาคตะวันตก
๔. ลักษณะทางกายภาพของภาคกลาง
๕. ลักษณะทางกายภาพของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
๖. ลักษณะทางกายภาพของภาคตะวันออก
๗. ลักษณะทางกายภาพของภาคใต้

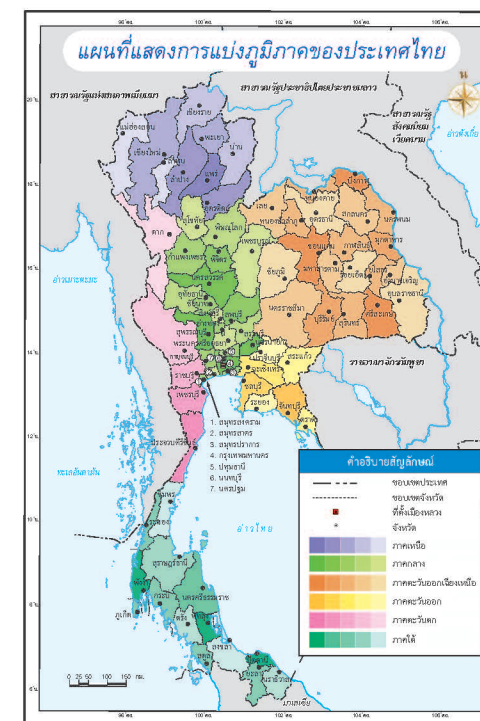
แผนที่และรูปถ่ายเป็นเครื่องมือ
ทางภูมิศาสตร์ที่ใช้ในการศึกษาข้อมูล
ลักษณะทางกายภาพในภูมิภาคต่าง ๆ
ทำให้รู้จักลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะ
ภูมิอากาศ แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ
และสถานที่สำคัญ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการ
ดำเนินชีวิตของทุกคนในภูมิภาคนั้น

เราสามารถสืบค้นลักษณะทางกายภาพของภูมิภาคของเราได้จากสิ่งใดบ้าง?

๑. ภูมิภาคของประเทศไทย

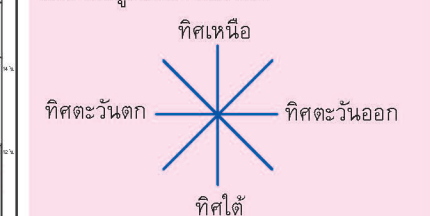
ประเทศไทยมีการแบ่งภูมิภาคได้หลายลักษณะ ขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่หน่วยงานต่าง ๆ ตั้งขึ้นตามวัตถุประสงค์ที่จะนำไปใช้ประโยชน์ เช่น ภูมิภาคของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ภูมิภาคของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำหรับภูมิภาคทางภูมิศาสตร์ แบ่งโดยคณะกรรมการภูมิศาสตร์แห่งชาติ ใช้เกณฑ์ด้านลักษณะภูมิประเทศเป็นสำคัญ และพิจารณาลักษณะอื่น ๆ เป็นส่วนประกอบ เช่น ภูมิอากาศ วัฒนธรรม และความเป็นอยู่ของผู้คนในท้องถิ่น ได้แบ่งประเทศไทยออกเป็น ๖ ภูมิภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันตก ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก และภาคใต้

รอบรู้ภูมิศาสตร์ แผนที่ให้ข้อมูลทางภูมิศาสตร์

๑. ชื่อของแผนที่ บอกให้รู้ว่าแผนที่นี้ต้องการแสดงข้อมูลเกี่ยวกับการแบ่งภูมิภาคของประเทศไทย

๒. สัญลักษณ์ หมายถึง รูป เครื่องหมาย เส้น หรือสี ซึ่งกำหนดขึ้นเพื่อใช้แสดงรายละเอียดที่ปรากฏบนพื้นผิวโลก หรือแสดงข้อมูลอื่นลงในแผนที่

๓. คำอธิบายสัญลักษณ์

คำอธิบายสัญลักษณ์	
— — — — —	ขอบเขตประเทศ
- - - - -	ขอบเขตจังหวัด
■	ที่ตั้งเมืองหลวง
●	จังหวัด
■	ภาคเหนือ
■	ภาคกลาง
■	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
■	ภาคตะวันออก
■	ภาคตะวันตก
■	ภาคใต้

แถบสีต่าง ๆ ที่ปรากฏในแผนที่แสดงที่ตั้งและขอบเขตของภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย จากแผนที่ดังกล่าว นักเรียนตอบได้ไหมว่า ประเทศไทยแบ่งภูมิภาคออกเป็นกี่ภาค มีภาคใดบ้าง

๑๒

รอบรู้ภูมิศาสตร์ แผนที่ให้ข้อมูลทางภูมิศาสตร์

- พิจารณาจังหวัดต่าง ๆ ในภาคเหนือว่ามีจังหวัดใดบ้าง
- พิจารณาดำแหน่งที่ตั้งของภาคเหนือมีอาณาเขตติดต่อกับภูมิภาคหรือประเทศใดบ้าง

จากแผนที่ดังกล่าว จะเห็นว่าภาคเหนือมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ๒ ประเทศ คือ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ส่วนทางใต้ติดต่อกับภาคกลางและภาคตะวันตก

ภาคเหนือ ประกอบด้วย ๘ จังหวัด ได้แก่ แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน และอุดรดิตถ์

๑๓

รอบรู้ภูมิศาสตร์ การใช้แผนที่ระบุที่ตั้งของภูมิภาคโดยใช้พิกัดทางภูมิศาสตร์

พิกัดภูมิศาสตร์ เป็นการระบุตำแหน่งที่ตั้งของจังหวัด ภูมิภาค หรือสถานที่ต่าง ๆ บนพื้นผิวโลกด้วยค่าละติจูดและลองจิจูด มีหน่วยเป็นองศา (°)

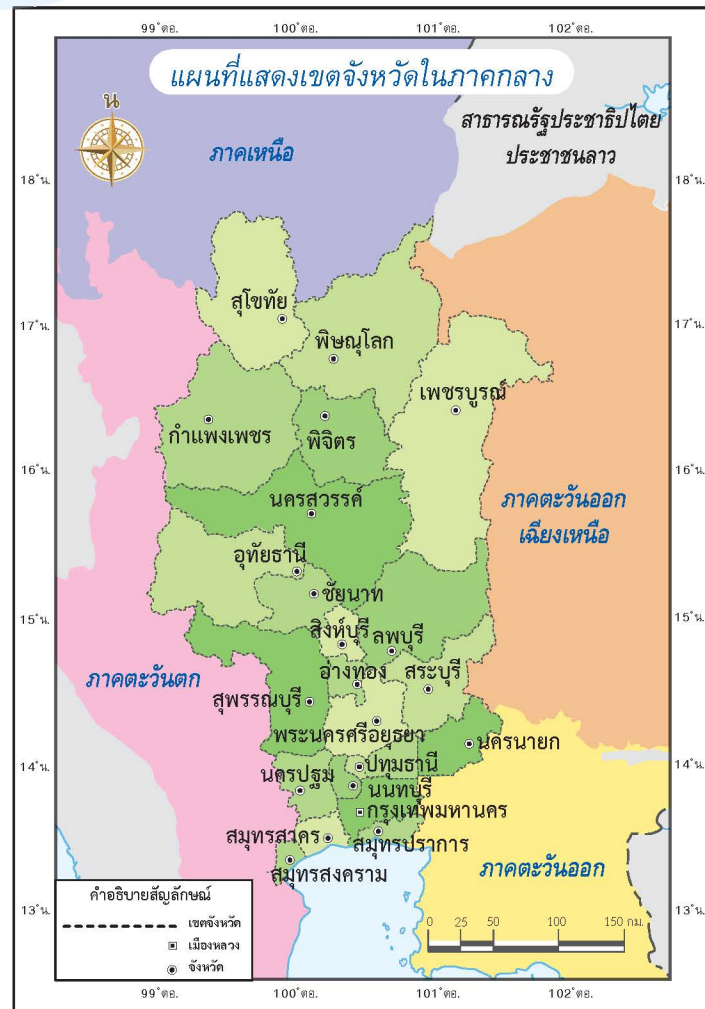
- ละติจูด ๑๘ องศาเหนือ
- ลองจิจูด ๑๐๐ องศาตะวันออก

ภาคตะวันตก ตั้งอยู่ประมาณละติจูด ๑๑-๑๘ องศาเหนือ และประมาณลองจิจูด ๙๘-๑๐๐ องศาตะวันออก

ภาคตะวันตก ประกอบด้วย ๕ จังหวัด ได้แก่ ตาก กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์

๖

ภาคกลาง ประกอบด้วย กรุงเทพมหานคร และอีก ๒๑ จังหวัด ได้แก่ สุโขทัย พิษณุโลก กำแพงเพชร พิจิตร เพชรบูรณ์ นครสวรรค์ อุทัยธานี ชัยนาท สิงห์บุรี ลพบุรี อ่างทอง สระบุรี สุพรรณบุรี พระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี นนทบุรี นครนายก นครปฐม สมุทรปราการ สมุทรสาคร และสมุทรสงคราม

๗

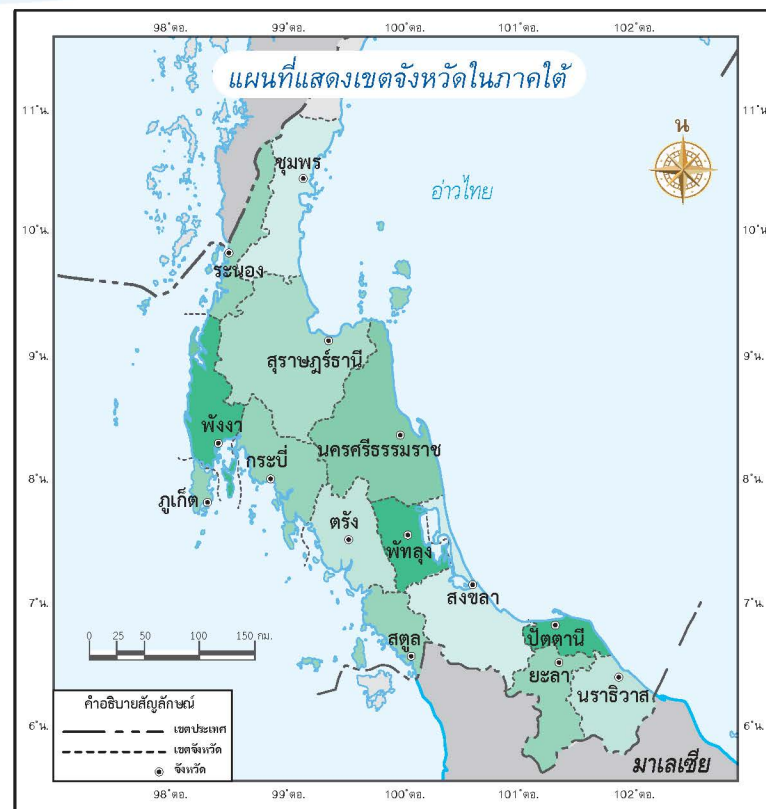

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย ๒๐ จังหวัด ได้แก่ หนองคาย บึงกาฬ นครพนม สกลนคร อุดรธานี หนองบัวลำภู มุกดาหาร กาฬสินธุ์ เลย ขอนแก่น อำนาจเจริญ ยโสธร ร้อยเอ็ด ชัยภูมิ มหาสารคาม นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี

ภาคตะวันออก ประกอบด้วย ๗ จังหวัด ได้แก่ สระแก้ว จันทบุรี ฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี ชลบุรี ระยอง และตราด

๒

ภาคใต้ ประกอบด้วย ๑๔ จังหวัด ได้แก่ ชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช กระบี่ พังงา ภูเก็ต พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา ปัตตานี นราธิวาส และยะลา

กิจกรรมที่ ๑

นักเรียนพิจารณาแผนที่ประเทศไทย จากหน้าที่ ๓ แล้วระบุว่า ประกอบด้วยภูมิภาคใดบ้าง ภูมิภาคใดมีขนาดใหญ่ที่สุด และภูมิภาคใดมีขนาดเล็กที่สุด ชื่อของแต่ละภูมิภาคมีความสัมพันธ์กับทิศทางในแผนที่อย่างไร

๒.

ลักษณะทางกายภาพของภาคเหนือ

๓

รอบรู้ภูมิศาสตร์

แผนที่ให้ข้อมูลทางภูมิศาสตร์

๑. ชื่อของแผนที่ บอกให้รู้ว่าแผนที่นี้ต้องการแสดงข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางภูมิประเทศของภาคเหนือ

๒. คำอธิบายสัญลักษณ์ บอกให้ทราบถึงสิ่งที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้แสดงรายละเอียดที่ปรากฏบนพื้นผิวโลก หรือแสดงข้อมูลอื่นลงในแผนที่ โดยการใช้รูปร่าง ลวดลาย สี เส้น ขนาด ซึ่งมีคำอธิบายสัญลักษณ์กำกับไว้เสมอ

๓. ความสูงต่ำของพื้นที่จากสัญลักษณ์ บอกให้ทราบถึงระดับความสูงต่ำของพื้นที่ โดยใช้สีเป็นตัวกำหนด ซึ่งจะมีคำอธิบายสัญลักษณ์กำกับไว้

คำอธิบายสัญลักษณ์

- เขตประเทศ
- แม่น้ำ
- อ่างเก็บน้ำ
- ที่ตั้งจังหวัด

ระดับความสูง (เมตร)

ระดับความสูง (เมตร)	ลักษณะภูมิประเทศ
1500	ภูเขาสูง ทิวเขา
1000	ภูเขาสูงกว้างระดับกลางถึงต่ำ
750	ลาดเชิงเขา, เนิน, พื้นที่ดอน
500	
250	
100	
50	
0	พื้นที่ราบลุ่ม

๑๐

ที่ตั้ง

ภาคเหนือตั้งอยู่ประมาณละติจูด ๑๗-๒๑ องศาเหนือ และประมาณลองจิจูด ๙๗-๑๐๒ องศาตะวันออก

ขนาด

ภาคเหนือมีพื้นที่ประมาณ ๙๓,๖๙๐ ตารางกิโลเมตร เป็นภูมิภาคที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับ ๒ รองจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

อาณาเขต

ทิศเหนือ ติดต่อกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ทิศตะวันออก ติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ทิศใต้ ติดต่อกับภาคกลาง และภาคตะวันตก

ทิศตะวันตก ติดต่อกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

๒.๑ ลักษณะภูมิประเทศ

ภาคเหนือ มีลักษณะภูมิประเทศที่เด่นชัดเป็นภูเขาสูงสลับกับหุบเขา และที่ราบลุ่มแม่น้ำที่อยู่กระจัดกระจายกันไม่ต่อเนื่องเป็นผืนใหญ่ ภูมิประเทศโดยทั่วไปแบ่งเป็น ๒ ลักษณะ ดังนี้

๑. ทิวเขา

ภาคเหนือมีทิวเขาสำคัญ ได้แก่ ทิวเขาแดนลาว ทิวเขาถนนธงชัย ทิวเขาฝืนน้ำ และทิวเขาหลวงพระบาง ทิวเขาส่วนใหญ่ทอดตัวยาวจากเหนือไปทางใต้ และมีภูเขาสูงเป็นจำนวนมาก เช่น ดอยอินทนนท์ มีความสูงจากระดับทะเล ๒,๕๖๕ เมตร ดอยผ้าห่มปก มีความสูงจากระดับทะเล ๒,๒๘๕ เมตร และดอยหลวงเชียงดาว มีความสูงจากระดับทะเล ๒,๒๒๕ เมตร (สถาบันวิจัยดาราศาสตร์แห่งชาติ, ม.ป.ป.)

๑๑

ดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่

๒. ที่ราบลุ่มแม่น้ำ

ภาคเหนือมีที่ราบลุ่มแม่น้ำ ๒ ลักษณะ คือ

๑. ที่ราบหุบเขาแคบ ๆ เกิดจากแม่น้ำกัดเซาะบริเวณภูเขา เป็นที่ราบผืนเล็ก ๆ กระจายอยู่ทั่วไป

หมู่บ้านแม่คำปอง อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหมู่บ้านขนาดเล็กในที่ราบหุบเขา

พื้นที่นาข้าวบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำในอำเภอปัว จังหวัดน่าน

๒. ที่ราบกว้างขวาง เกิดจากการทับถมของโคลนตะกอนที่แม่น้ำพัดพามาทับถมกันเป็นบริเวณกว้าง มีแม่น้ำสายใหญ่ ๆ ไหลผ่านเป็นพื้นที่ราบที่มีความอุดมสมบูรณ์

รอบรู้ภูมิศาสตร์

ลักษณะภูมิประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย

- ที่ราบ** : หมายถึง ภูมิประเทศที่มีลักษณะราบเรียบ ความสูงต่ำของพื้นที่ไม่แตกต่างกันมากนัก เช่น ที่ราบลุ่มแม่น้ำ ที่ราบชายฝั่งทะเล
- ที่ราบสูง** : หมายถึง พื้นที่ค่อนข้างราบที่สูงกว่าบริเวณใกล้เคียง โดยอย่างน้อยต้องมีด้านหนึ่งลาดลงสู่พื้นที่ต่ำกว่าโดยฉับพลัน
- เนินเขา** : หมายถึง ภูมิประเทศที่มีระดับสูงขึ้นจากบริเวณโดยรอบ แต่ไม่สูงมากนัก ประมาณ ๑๕๐-๖๐๐ เมตร
- ภูเขา** : หมายถึง พื้นที่ที่มีระดับสูงขึ้นจากพื้นที่โดยรอบอย่างชัดเจนตั้งแต่ ๖๐๐ เมตรขึ้นไป
- ทิวเขา** : หมายถึง ภูเขาขนาดใหญ่ที่มีแนวต่อเนื่องกันไปเป็นระยะทางยาว

หมายเหตุ. จาก พจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พิมพ์ครั้งที่ ๕ โดย สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, ๒๕๖๓, ธนาเพรส.